

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 78/03-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. septembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcu Jána Mazáka v konaní o sťažnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky, Bratislava, Štefaničova 5, zastúpeného advokátom JUDr. M. B., B., vo veci porušenia jeho základného práva podľa čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 107/02-96 takto

r o z h o d o l :

Základné právo Ministerstva financií Slovenskej republiky na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na rovnosť v súdnom konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 107/02-96 porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 12. februára 2003 doručené podanie Ministerstva financií Slovenskej republiky, Bratislava, Štefaničova 5 (ďalej aj „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. B., B., ktoré bolo označené ako „*Sťažnosť proti porušovaniu základných práv a slobôd podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky*“. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na právnu pomoc a porušenie rovnosti v súdnom konaní podľa čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 15 Co 107/02-96, ktorým potvrdil napadnutý rozsudok Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 7 C 128/98-76 z 29. novembra 2001 vo veci navrhovateľa Mgr. S. D. a spol. (ďalej len „navrhovatelia“) proti Slovenskej republike – Ministerstvu financií Slovenskej republiky o náhradu škody.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol:

«Rozsudkom Okresného súdu Bratislava I č. k. 7 C 128/98-76 zo dňa 29. 11. 2001 v súdnom spore Mgr. S. D. a spol c/a Slovenská republika – Ministerstvo financií SR o náhradu škody (ďalej len „prvostupňový rozsudok“), bol návrh zamietnutý a žalovanému nebola priznaná náhrada trov konania. Proti prvostupňovému rozsudku podali odvolanie žalobcovia v časti o zamietnutí žaloby a žalovaný v časti o nepriznaní náhrady trov konania. Krajský súd v Bratislave ako odvolací súd rozsudkom č. k. 15 Co 107/02-96 zo dňa 8. 10. 2002 (ďalej len „odvolací rozsudok“), prvostupňový rozsudok potvrdil a žalovanému nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

... Domnievame sa, že Krajský súd v Bratislave tým, že rozsudkom č. k. 15 Co 107/02-96 zo dňa 8. 10. 2002 nepriznal žalovanému náhradu trov odvolacieho konania a potvrdil prvostupňový rozsudok Okresného súdu Bratislava I č. k. 7 C 128/98-76 zo dňa 29. 11. 2001 v časti o nepriznaní žalovanému náhrady trov konania, porušil základné práva žalovaného, uvedené v ustanovení čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky podľa ktorých:

- každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania a to za podmienok ustanovených zákonom,*
- všetci účastníci sú v konaní podľa odseku 2 rovní.»*

Sťažovateľ na základe uvedených skutočností navrhol, aby ústavný „vyslovil nález:

Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 15 Co 107/02-96 zo dňa 8. 10. 2002 tým, že nepriznal Ministerstvu financií Slovenskej republiky ako žalovanému právo na náhradu trov odvolacieho konania a potvrdil rozsudok Okresného súdu Bratislava I v časti o nepriznaní náhrady trov konania žalovanému, porušil jeho právo podľa čl. 47 ods. 2 a ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 107/02-96 zo dňa 8. 10. 2002 sa v časti o nepriznaní náhrady trov odvolacieho konania žalovanému a o potvrdení rozsudku Okresného súdu v Bratislave v časti o nepriznaní náhrady trov konania žalovanému, zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie“.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a keďže zistil, že nie sú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, prijal ju uznesením č. k. II. ÚS 78/03-11 z 30. apríla 2003 na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedníčku krajského súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na ústnom pojednávaní, a predsedníčku krajského súdu aj na vyjadrenie k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľa oznámil 6. júna 2003 ústavnému súdu, že netrvá na ústnom pojednávaní.

Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 9. júna 2003 doručenom ústavnému súdu 23. júna 2003 (Spr. 3378/03) okrem iného uviedla:

„... sťažovateľ si podľa nášho názoru zamenil, resp. stotožnil právo na právnu pomoc podľa článku 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky s právom na náhradu trov konania podľa § 142 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej O. s. p.)... V zmysle citovaného

zákonného ustanovenia § 142 ods. 1, O. s. p. súd rozhodujúci o náhrade trov konania ex offo (§ 151 ods. 1 O. s. p.) musí popri zásade úspechu v konaní skúmať aj účelnosť trov potrebných na uplatňovanie alebo bránenie práva.

Trovy vynaložené účastníkom konania v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku.

Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle dotknutého článku 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelné vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok a aj keď má účastník nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne. To platí aj pre trovy nevyhnutné... aj pre trovy právnej pomoci...

Okrem toho máme za to, že sťažovateľ nevyčerpal a ani nevyužil všetky opravné prostriedky podľa Občianskeho súdneho poriadku, nakoľko proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je nesporne prípustný mimoriadny opravný prostriedok a to mimoriadne dovolanie... V danej veci mimoriadne dovolanie ustanovenie § 243e O. s. p. nad akúkoľvek pochybnosť pripúšťa a jeho podanie ustanovenie § 243f ods. 2, O. s. p. nevylučuje, pričom podľa obsahu sťažnosti sťažovateľ má zjavne za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1, písm. d O. s. p.).

Domnievame sa preto, že sťažovateľ sa na Ústavný súd obrátil neoprávnene resp. prinajmenšom predčasne.“

Prvostupňový súd zamietol žalobu navrhovateľov, odporcovi (sťažovateľovi v konaní pred ústavným súdom) však napriek úspechu v konaní nepriznal úhradu trov konania. Výrok o nepriznaní úhrady trov konania, ktoré v tomto prípade predstavovali náklady na trovy právneho zastúpenia odporcu komerčným právnikom, odôvodnil súd tak, že tieto náklady nepovažoval za „účelne“ vynaložené, keďže „Právny zástupca odporcu vykonáva právne služby pre odporcu na základe paušálnej odmeny, odporca navyše má zriadené

právne oddelenie a preto by podľa názoru súdu náhrada trov konania práv. zást. odporcu podľa § 149 O. s. p. neplnila predpoklad účelne vynaložených nákladov...“.

II.

1. Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho práva upraveného v čl. 47 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom“, a princípu upraveného v čl. 47 ods. 3 ústavy, podľa ktorého „Všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní“, rozsudkom krajského súdu č. k. 15 Co 107/02-96 z 8. októbra 2002, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu v časti o nepriznaní mu ako odporcovi v konaní náhrady trov konania.

Podľa sťažovateľa nepriznanie náhrady trov právneho zastúpenia „znamená, že Ministerstvo financií Slovenskej republiky ako žalovaný mal v danom konaní len obmedzené právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy SR, keďže pri zastúpení komerčným právnikom, mu nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia z dôvodu, že zamestnáva osoby s vysokoškolským právnickým vzdelaním a má zriadené právne oddelenie. V porovnaní s ostatnými účastníkmi konania, ktorí nemajú zamestnancov s vysokoškolským právnickým vzdelaním alebo zriadené právne oddelenie, tu bola daná evidentná nerovnosť účastníkov súdneho konania a tým aj porušené ustanovenie čl. 47 ods. 3 Ústavy SR“.

Právo na právnu pomoc sa priznáva každému, fyzickej osobe aj právnickej osobe, štátnemu orgánu, ak vystupuje v spore ako žalovaná strana. Hlavný význam práva na právnu pomoc spočíva v tom, že orgány uvedené v čl. 47 ods. 2 ústavy (súdy, iné štátne orgány, orgány verejnej správy) majú zodpovedajúcu povinnosť nebrániť účastníkovi, aby v konaní pred nimi využívali právnu pomoc. Právo na právnu pomoc trvá až do skončenia konania, t. j. do právoplatného rozhodnutia. Súčasťou základného práva na právnu pomoc je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania.

Účastník konania má právo zvoliť si právneho zástupcu v občianskoprávnom konaní v zmysle zákonom ustanovených možností. Krajský súd (a v rámci prvostupňového konania okresný súd) potvrdil, že okresný súd sťažovateľovi priamo v priebehu konania nebránil využívať právnu pomoc, ktorú si sťažovateľ zvolil, až v rozhodnutí o trovách, ktoré sa týka aj poskytovanej právnej pomoci na strane sťažovateľa (úspešného odporcu), vyslovil tento záver:

„I keď trovy právneho zastúpenia sa všeobecne považujú za účelne vynaložené trovy, v tomto konkrétnom prípade, keď Ministerstvo financií SR disponuje viacerými pracovníkmi, ktorí majú právnické vzdelanie, neexistuje dôvod na to, aby žalovaný využíval služby komerčného právnika.“

Krajský súd v rámci rozhodovania o priznaní úhrady trov označeného konania na základe § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku rozhodnutím o nepriznaní úhrady týchto trov v rozsudku č. k. 15 Co 107/02-96 uplatnil zákonom daný priestor pre uváženie účelnosti trov konania a nezasiahol ním do podstaty a zmyslu základného práva na právnu pomoc sťažovateľa podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

Krajský súd v konaní neporušil ani základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy. Zásada (princíp) rovnosti účastníkov, t. j. rovnosti procesných strán, je jedna zo základných procesných zásad, ktorá sa netýka len fyzických osôb, ale aj právnických osôb a štátu, resp. štátneho orgánu, pokiaľ v danom konaní vystupuje ako procesná strana, a nie ako nositeľ štátnej moci. V tejto súvislosti mal sťažovateľ rovnaké možnosti ako ktorýkoľvek iný účastník konania v súvislosti s riešením otázky svojho právneho zastúpenia v rámci zákonom upravených možností, t. j. nebol vopred vylúčený z voľby niektorej možnosti (ani z možnosti zvoliť si na svoje zastupovanie komerčného právnika) ani z možnosti využívania uskutočnenej voľby v označenom konaní vedenom na krajskom súde.

Ústavný súd na základe uvedených skutočností konštatoval, že napadnutým rozsudkom krajského súdu č. k. 15 Co 107/02-96 nebolo porušené základné právo

sťažovateľa na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy ani základné právo na rovnosť účastníkov konania upravené v čl. 47 ods. 3 ústavy.

Vzhľadom na toto rozhodnutie bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. septembra 2004